

Zadeva C-576/20**Predlog za sprejetje predhodne odločbe****Datum vložitve:**

4. november 2020

Predložitveno sodišče:

Oberster Gerichtshof (Avstrija)

Datum predložitvene odločbe:

13. oktober 2020

Tožeča stranka:

CC

Tožena stranka:

Pensionsversicherungsanstalt

Oberster Gerichtshof (vrhovno sodišče, Avstrija) je kot revizijsko sodišče v delovnih in socialnih zadevah [...] (ni prevedeno) v socialnem sporu tožeče stranke CC, [...] (ni prevedeno) zaradi starostne pokojnine, zaradi revizije tožeče stranke zoper sodbo Oberlandesgericht Wien (višje deželno sodišče na Dunaju, Avstrija) kot pritožbenega sodišča v delovnih in socialnih zadevah z dne 26. maja 2020, [...] (ni prevedeno), s katero je bila potrjena sodba Arbeits- und Sozialgericht Wien (delovno in socialno sodišče na Dunaju, Avstrija) z dne 26. marca 2019 [...] (ni prevedeno), na seji, zaprti za javnost, sprejelo

s k l e p:

A. Sodišču Evropske unije se v predhodno odločanje predložita ti vprašanji:

1. Ali je treba člen 44(2) Uredbe (ES) št. 987/2009 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. septembra 2009 o določitvi podrobnih pravil za izvajanje Uredbe (ES) št. 883/2004 o koordinaciji sistemov socialne varnosti razlagati tako, da nasprotuje upoštevanju dob za vzgojo otrok, dopoljenih v drugih državah članicah, s strani države članice, pristojne za priznanje starostne pokojnine, v skladu z zakonodajo katere je vlagateljica zahtevka za pokojnino z izjemo teh dob za vzgojo otrok svojo celotno delovno dobo opravljala dejavnost zaposlene ali samozaposlene osebe, že iz razloga, da ta vlagateljica zahtevka za pokojnino na

dan, ko se je v skladu z zakonodajo te države članice začela upoštevati doba za vzgojo za zadevnega otroka, ni opravljala niti dejavnosti zaposlene niti dejavnosti samozaposlene osebe?

Če je odgovor na prvo vprašanje nikalen:

2. Ali je treba prvi del prvega stavka člena 44(2) Uredbe (ES) št. 987/2009 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. septembra 2009 o določitvi podrobnih pravil za izvajanje Uredbe (ES) št. 883/2004 o koordinaciji sistemov socialne varnosti razlagati tako, da država članica, ki je pristojna v skladu z naslovom II Uredbe (ES) št. 883/2004 o koordinaciji sistemov socialne varnosti, dobe za vzgojo otrok v skladu svojo zakonodajo na splošno ne upošteva, ali pa je ne upošteva le v konkretnem primeru?

B. [...] (ni prevedeno) [...] (ni prevedeno) [prekinitiv postopka]

Obrazložitev:

[1] **I. Predmet postopka in dejansko stanje:**

[2] CC se je rodila leta 1957. Od 4. oktobra 1976 do 28. avgusta 1977 je dopolnila 11 mesecev, za katere so bili plačani prispevki za obvezno zavarovanje, kot vajenka v Avstriji. Po študiju je od 1. januarja 1982 do 30. septembra 1986 dopolnila dodanih 57 mesecev, za katere so bili plačani prispevki za obvezno zavarovanje, kot samozaposlena oseba v Avstriji.

[3] Od oktobra 1986 je CC odšla v Združeno kraljestvo in tam doštudirala. Na začetku novembra 1987 se je preselila v Belgijo. V Belgiji je 5. decembra 1987 rodila sina in 23. februarja 1990 še enega sina. Z otrokoma je nato najprej prebivala v Belgiji, nato od 5. decembra 1991 do 31. decembra 1991 na Madžarskem in končno od 1. januarja 1993 do 8. februarja 1993 v Združenem kraljestvu. Od 5. decembra 1987 do 8. februarja 1993 je CC negovala in vzgajala svoja otroka. Ni opravljala nobene poklicne dejavnosti in niti v Združenem kraljestvu niti v Belgiji niti na Madžarskem ni dopolnila zavarovalne dobe pokojninskega zavarovanja. CC v tem obdobju prav tako ni prejemale dajatev na podlagi vzgoje ali nege otrok.

[4] CC se je 8. februarja 1993 vrnila v Avstrijo, kjer je nato bila zaposlena in samozaposlena ter je do oktobra 2017 na podlagi poklicne dejavnosti dopolnila zavarovalno dobo pokojninskega zavarovanja.

[5] **II. Pravna podlaga Unije:**

[6] Uredba (ES) št. 987/2009 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. septembra 2009 o določitvi podrobnih pravil za izvajanje Uredbe (ES) št. 883/2004 o koordinaciji sistemov *socialne varnosti* (v nadaljevanju: *Uredba 987/2009*):

„Člen 44

Upoštevanje dobe za vzgojo otrok

1. Za namene tega člena ‚doba za vzgojo otrok‘ pomeni katero koli dobo, ki je v okviru pokojninske zakonodaje države članice vštevna doba ali ki izključno zaradi vzgoje otroka zagotavlja dodatek k pokojnini, ne glede na uporabljen način izračuna teh dob ter ne glede na to, ali se vštevajo med vzgojo otroka ali pa se priznajo za nazaj.

2. Če na podlagi zakonodaje države članice, ki je pristojna v skladu z naslovom II osnovne uredbe, ni upoštevana doba za vzgojo otrok, je nosilec države članice, katere zakonodaja je v skladu z naslovom II osnovne uredbe veljala za zadevno osebo, ker je ta opravljala dejavnost zaposlene ali samozaposlene osebe na dan, ko se je doba za vzgojo zadevnega otroka začela upoštevati, še naprej pristojen za upoštevanje te dobe kot dobe za vzgojo otrok po lastni zakonodaji, kakor da je bil otrok vzgajan na njegovem ozemlju.

3. Odstavek 2 ne velja, če zaradi opravljanja dejavnosti zaposlene ali samozaposlene osebe za zadevno osebo začne veljati zakonodaja druge države članice.“

[7] **III. Nacionalno pravo:**

[8] A) Allgemeines Pensionsgesetz (splošni pokojninski zakon), BGBl I 2004/142 (v nadaljevanju: APG):

„Starostna pokojnina, upravičenost

Člen 4. (1) Do starostne pokojnine je upravičena zavarovana oseba po dopolnjenem 65. letu starosti (običajna upokojitvena starost), če je do presečnega dne (člen 223(2) ASVG [Allgemeines Sozialversicherungsgesetz, splošni zakon o socialnem zavarovanju]) dopolnila vsaj 180 mesecev zavarovanja po tem ali drugem zveznem zakonu, od tega vsaj 84 na podlagi poklicne dejavnosti (minimalna zavarovalna doba). [...]

Starostna pokojnina, višina

Člen 5. (1) Višina mesečne bruto dajatve se izračuna – brez poseganja v posebno zvišanje prispevka v skladu s členom 248(1) ASVG, členom 141(1) GSVG [Gewerbliches Sozialversicherungsgesetz – zakon o socialnem zavarovanju oseb, ki opravljajo industrijsko ali trgovinsko dejavnost] in členom 132(1) BSVG [Bauern-Sozialversicherungsgesetz – zakon o socialnem zavarovanju kmetov]– na podlagi skupnega kredita (člen 11, točka 5), obračunanega do presečnega dne (člen 223(2) ASVG), deljenega s 14. [...]

Člen 16. [...] (3a) Za dopolnitev minimalne zavarovalne dobe v skladu s členom 4(1) se za mesece zavarovanja štejejo tudi nadomestne dobe zaradi vzgoje otrok v skladu s členom 227a ASVG, členom 116a GSVG in členom 107a BSVG, ki so bile dopolnjene pred 1. januarjem 2005.

(6) Ne glede na člen 4(1) se starost za pridobitev pravice za zavarovane osebe ženskega spola, ki 60 let dopolnijo pred 1. januarjem 2024, določi v skladu s členom 253(1) ASVG (člen 130(1) GSVG, člen 121(1) BSVG); [...]"

- [9] B) Allgemeines Sozialversicherungsgesetz (splošni zakon o socialnem zavarovanju), BGBl 1955/189 (v nadaljevanju: ASVG):

„Dobe zavarovanja

Člen 224. Za dobe zavarovanja se štejejo dobe plačevanja prispevkov, navedene v členih 225 in 226, ter nadomestne dobe, navedene v členih 227, 227a, 228, 228a in 229.

[...]

Nadomestne dobe za dobe za vzgojo otrok v obdobju po 31. decembru 1955 in pred 1. januarjem 2005.

Člen 227a. (1) Kar zadeva zavarovanko (zavarovanca), ki je svojega otroka (odstavek 2) dejansko in v pretežni meri vzgajala (vzgajal), se za nadomestne dobe v obdobju po 31. decembru 1955 in pred 1. januarjem 2005 poleg tega v sistemu pokojninskega zavarovanja, v katerem je bila dopolnjena zadnja doba, za katero so plačani prispevki, oziroma če te ni, v katerem je bila dopolnjena prva naslednja doba, za katero so plačani prispevki, štejejo dobe te vzgoje na nacionalnem ozemlju v obsegu največ 48 koledarskih mesecev, šteto od rojstva otroka. V primeru rojstva več otrok hkrati se ta rok podaljša na 60 koledarskih mesecev.

(2) Za otroka v smislu odstavka 1 štejejo:

1. otroci zavarovane osebe;

[...]

(3) Če pride do rojstva (posvojitve, prevzema neplačane nege otroka) nadaljnjega otroka pred potekom roka 48 koledarskih mesecev (60 koledarskih mesecev), ta traja le do tega novega rojstva (posvojitve, prevzema neplačane nege otroka); [...]

(4) Zahtevo v zvezi s posameznim otrokom lahko v vsakokratnem obdobju uveljavlja samo tista oseba, ki je otroka dejansko in v pretežni meri vzgajala. [...]

[...]

(8) Za vsak nadomestni mesec na podlagi vzgoje posvojenega otroka ali otroka v reji (odstavek 2, točki 5 in 6) se iz sredstev kompenzacijskega sklada za družinske dodatke plača prispevek v višini 22,8 % prispevne osnove. Prispevna osnova za koledarski dan je znesek v skladu s členom 76b(4) v različici, ki velja 31. decembra 2014.“

[10] Člen 116a GSVG je v bistvenem vzporedna določba členu 227a ASVG.

[11] **IV. Trditve in predlogi strank:**

[12] CC je 11. oktobra 2017 pri toženi strank, Pensionsversicherungsanstalt (zavod za pokojninsko zavarovanje) (v nadaljevanju: PVA) vložila zahtevek za priznanje starostne pokojnine.

[13] PVA je CC z odločbo z dne 29. decembra 2017 priznal starostno pokojnino v mesečni višini 1.079,15 EUR od 1. novembra 2017 dalje. PVA je pri izračunu pokojnine upošteval 366 mesecev zavarovalne dobe, dopoljenih v Avstriji, od tega 14 mesecev nadomestne dobe zaradi vzgoje otrok od januarja 1993 do februarja 1994.

[14] S tožbo zoper to odločbo je CC uveljavljala priznanje višje starostne pokojnine. Pri izračunu te pokojnine naj bi morale biti upoštevane tudi dobe za vzgojo otrok v državah članicah Združenem kraljestvu, Belgiji in na Madžarskem od 5. decembra 1987 do 31. januarja 1993 (62 mesecev).

[15] PVA je nasprotno menil, da vštetje dobe za vzgojo otrok v tujini v skladu s členom 44 Uredbe 987/2009 ne pride v poštev, ker CC neposredno pred začetkom obdobja vzgoje otrok ni bila delovno aktivna in ker je vzgoja otrok potekala v državah članicah, kjer se dobe za vzgojo otrok načeloma upoštevajo.

[16] **V. Dosedanji postopek:**

[17] Prvostopenjsko sodišče (Arbeits- und Sozialgericht Wien (delovno in socialno sodišče na Dunaju, Avstrija)) je tožbo zavrnilo, ker naj ne bi bili izpolnjeni pogoji iz člena 44 Uredbe 987/2009 za vštevanje dob za vzgojo otrok, dopoljenih v drugi državi članici.

[18] Drugostopenjsko sodišče (Oberlandesgericht Wien (višje deželno sodišče na Dunaju, Avstrija)) je to sodbo potrdilo. Zastopalo je pravno stališče, da gre pri členu 44 Uredbe 987/2009 za omejitev prostega gibanja državljanov Unije, ki je dovoljena v skladu s členom 21 PDEU.

[19] Zoper to odločitev je CC vložila revizijo pri Oberster Gerichtshof (vrhovno sodišče, Avstrija). Predlaga, naj se njeni tožbi ugodi. PVA se revizijskega postopka ni udeležil.

[20] **VI. Obrazložitev vprašanj za predhodno odločanje:**

[21] Prvo vprašanje:

[22] Iz člena 97 Uredbe 987/2009 in člena 91 Uredbe (ES) št. 883/2004 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. aprila 2004 o koordinaciji sistemov socialne varnosti (v nadaljevanju: Uredba 883/2004), izhaja, da sta ti uredbi že veljali tako na dan vložitve zahtevka za priznanje starostne pokojnine (11. oktober 2017) kot

tudi na dan izdaje izpodbijane odločbe PVA (29. december 2017). V obravnavani zadevi sta zato po stališču Oberster Gerichtshof (vrhovno sodišče) *ratione temporis* uporabni (sodba Sodišča v zadevi C-522/10, Reichel-Albert, ECLI:EU:C:2012:475, točka 26 in naslednje). Iz členov 2(1) in 3(1)(d) Uredbe 883/2004 izhaja, da CC spada na osebno in stvarno področje uporabe teh uredb.

- [23] Arbeits- und Sozialgericht Wien (delovno in socialno sodišče na Dunaju) je pravilno ugotovilo, da je PVA mesec januar 1993 – ko je CC s sinovoma prebivala v Združenem kraljestvu, preden se je vrnila v Avstrijo, kjer je od februarja 1993 opravljala poklicno dejavnost – priznal kot nadomestno dobo zaradi vzgoje otrok v skladu z ASVG. V bistvenem so tako za postopek pomembne dobe za vzgojo otrok od decembra 1987 do decembra 1992, ki jih je CC dopolnila v Belgiji (in en mesec na Madžarskem). V tem času se še ni uporabljala Uredba 883/2004, temveč njena predhodnica, Uredba Sveta (EGS) št. 1408/71 z dne 14. junija 1971 o uporabi sistemov socialne varnosti za zaposlene osebe in njihove družinske člane, ki se gibljejo v Skupnosti (v nadaljevanju: Uredba 1408/71). Po mnenju Oberster Gerichtshof (vrhovno sodišče) pa se ta obdobja pri ugotavljanju pravice CC do dajatev upoštevajo na podlagi člena 87(2) in (3) Uredbe 883/2004 (prav tako v zvezi s členom 94(2) in (3) Uredbe 1408/71, sodba Sodišča v zadevi C-28/00, Kauer, ECLI:EU:C:2002:82, točke od 22 do 24).
- [24] Da bi bila v obravnavani zadevi sploh podana pristojnost Avstrije za upoštevanje dobe za vzgojo otrok, ki jo je CC dopolnila v Belgiji in na Madžarskem, pri upravičenosti do starostne pokojnine, bi morali biti izpolnjeni pogoji iz člena 44 Uredbe 987/2009 (glej v zvezi s tem sklepne predloge generalnega pravobranilca N. Jääskinena v zadevi C-522/10, Reichel-Albert, ECLI:EU:C:2012:114, točka 62 in naslednje). Pogoj iz člena 44(3) Uredbe 987/2009 ni izpolnjen, ker CC niti v Belgiji niti na Madžarskem ni opravljala dejavnosti zaposlene ali samozaposlene osebe. Celotno se šteje, da v obravnavani zadevi niti Belgija niti Madžarska (kot vsakokrat pristojni državi članici stalnega prebivališča v skladu s členom 11(3)(e) Uredbe 883/2004) ne upoštevata dob za vzgojo otrok (člen 44(2), prvi stavek, Uredbe 987/2009), subsidiarna pristojnost Avstrije v skladu s členom 44(2), drugi stavek, Uredbe 987/2009 ne bi prišla v poštev, ker CC v decembru 1987 (to je datum, ko se je začelo upoštevanje dobe za vzgojo otrok za njenega prvega sina) ni bila zaposlena niti ni opravljala samostojne dejavnosti.
- [25] Oberster Gerichtshof (vrhovno sodišče) zato meni, da se postavlja vprašanje o razlagi člena 44 Uredbe 987/2009, ki ga je treba predložiti Sodišču Evropske unije v predhodno odločanje.
- [26] *Morebitna kršitev primarnega prava:*
- [27] Člen 21 PDEU določa pravico državljanov Unije do prostega gibanja na ozemlju držav članic ob upoštevanju omejitev in pogojev, določenih s Pogodbama in ukrepi, ki so bili sprejeti za njuno uveljavitev.

- [28] Člen 44 Uredbe 987/2009 je zakonodajalec Unije sprejel v odziv na sodno prakso Sodišča v zadevah *Elsen* (sodba Sodišča C-135/99, ECLI:EU:C:2000:647) in *Kauer*, da bi omejil njun učinek (uvodna izjava 14 Uredbe 987/2009, sklepni predlogi generalnega pravobranilca N. Jääskinena, ECLI:EU:C:2012:114, točka 3). To določbo je vsekakor mogoče razumeti kot izvedbeno določbo, ki svobodo gibanja, določeno v členu 21 PDEU, omejuje na dopusten način. To izhaja že iz tega, da namen Uredbe 883/2004 in Uredbe 987/2009 ni uskladitev ali celo samo približevanje, temveč zgolj koordinacija sistemov socialne varnosti, ki so jih uvedle države članice; zavarovanci ne morejo zahtevati, da njihova selitev v drugo državo članico ne bo vplivala na vrsto ali višino dajatve, do katere bi bili upravičeni v svoji izvorni državi (sodba Sodišča v zadevi C-134/18, *Vester*, ECLI:EU:C:2019:212, zlasti točka 32). V skladu s členom 1(t) Uredbe 883/2004 se tudi vprašanje, katere dobe se priznajo kot zavarovalne dobe, vedno ravna po zakonodaji države, v kateri so bile te dobe dopolnjene (sodba Sodišča v zadevi C-548/11, *Mulders*, ECLI:EU:C:2013:249, točka 37).
- [29] Temu pa nasprotuje dejstvo, da je CC – kot tudi zlasti *L. Kauer* – delala in dopolnila zavarovalne dobe izključno v Avstriji, tako da bi se lahko argumentiralo, da lahko ta okoliščina pomeni zadostno povezavo z avstrijskim sistemom socialne varnosti na podlagi primarnega prava (ECLI:EU:C:2002:82, točka 32; ECLI:EU:C:2012:114, točka 35). Obravnavano dejansko stanje se sicer razlikuje od zadeve *Kauer*: Za razliko od *L. Kauer* namreč CC več ni bila v Avstriji, ko sta se rodila njena otroka. Nasprotno pa je obravnavano dejansko stanje primerljivo s tistim v zadevi *Reichel-Albert*. V tej zadevi je Sodišče sicer odločilo še na podlagi Uredbe 1408/71, ki ni vsebovala določbe, primerljive s členom 44 Uredbe 883/2004. Vendar pa je to, da njegova odločitev temelji na primarnem pravu, poudarilo zlasti z navedbo, da pritrdilne ugotovitve o zadostni povezavi *D. Reichel-Albert* z nemškim sistemom socialnih zavarovanj ne bi moglo omajati pravilo o pristojnosti iz člena 13(2)(f) Uredbe 1408/71 (glej sedaj: člen 11(3)(e) Uredbe 883/2004), ki je bilo sicer uvedeno šele v letu 1991 in se zato še ni uporabljalo, v skladu s katerim bi bila v obdobju vzgoje podana pristojnost Belgije kot države stalnega prebivališča.
- [30] *Morebitna kršitev načela prava Unije o varstvu legitimnih pričakovanj:*
- [31] Ker Uredba 1408/71 ne vsebuje pravila, primerljivega s členom 44 Uredbe 883/2004, in ker je CC dobe za vzgojo otrok dopolnila v obdobju časovne veljavnosti te uredbe, so – izhajajoč iz že navedene sodne prakse Sodišča – na prvi pogled tudi v obravnavani zadevi bistveni razlogi v prid temu, da dobe za vzgojo otrok, dopolnjene v Belgiji in na Madžarskem, štejejo za dobe za vzgojo otrok, ki jih je treba presojati po avstrijskem pravu, saj bi se na področju veljavnosti Uredbe 1408/71 štel, da je podana zadostna povezava CC z avstrijskim sistemom socialnih zavarovanj. Glede tega bi se položaj CC po uveljavitvi člena 44 Uredbe 987/2009 s 1. majem 2010, torej dolgo po dopolnitvi dob za vzgojo otrok, poslabšal.

- [32] V skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča je načelo varstva legitimnih pričakovanj del pravnega reda Unije in ga morajo države članice pri izvajanju predpisov Unije upoštevati (sodba Sodišča v zadevi C-62/00, Marks & Spencer, ECLI:EU:C:2002:435, točka 44). Načeloma je sicer v skladu s tem načelom, da se uporabi nova ureditev glede prihodnjih učinkov položajev, ki so nastali v okviru prejšnje ureditve. Vendar pa to načelo nasprotuje temu, da sprememba nacionalne ureditve z retroaktivnim učinkom upravičencu odvzame pravico, ki jo je pridobil na podlagi predhodne ureditve (sodba Sodišča v zadevi C-107/10, Enel Maritsa Iztok 3, ECLI:EU:C:2011:298, točka 39). V skladu s tem je treba materialnopravne predpise Unije razlagati tako, da se na položaje, nastale pred začetkom njihove veljavnosti, nanašajo samo, če iz njihovega besedila, ciljev ali sistematike jasno izhaja, da jim je treba pripisati tak učinek (sodba Sodišča v zadevi C-334/07 P, Komisija/Freistaat Sachsen, ECLI:EU:C:2008:709, točka 44).
- [33] Oberster Gerichtshof (vrhovno sodišče) se zaveda, da je vsekakor možno, da je člen 44 Uredbe 987/2009 v skladu z načelom varstva legitimnih pričakovanj, ker ta določba ureja (zgolj) prihodnje učinke – pridobitev in višino starostne pokojnine – dob za vzgojo otrok, dopoljenih pred njeno uveljavitvijo. Vendar pa je CC prispevke vedno vplačevala le v avstrijski sistem socialnih zavarovanj in je bila le v Avstriji delovno aktivna. Že ob uveljavitvi člena 44 Uredbe 987/2009 je obstajala zadostna povezava z avstrijskim sistemom socialnih zavarovanj. CC je zato po mnenju Oberster Gerichtshof (vrhovno sodišče) mogoče pridobila položaj zaupanja, v katerega je člen 44 Uredbe 987/2009 posegel na način, ki je v nasprotju z načelom varstva legitimnih pričakovanj.
- [34] *Drugo vprašanje:*
- [35] PVA je trdil, da je CC dobe za vzgojo otrok dopolnila v državah, ki v osnovi določajo upoštevanje dob za vzgojo otrok. Glede tega zaenkrat ni bilo ugotovitev v postopku. Glede na to se v primeru zavrnilnega odgovora na prvo vprašanje pojavi še vprašanje, kaj pomeni, ko člen 44(2), prvi del stavka, uredbe določa, da država članica, ki je pristojna po določbah naslova II Uredbe 883/2004, „upoštevaa“ dobo za vzgojo otrok. To je mogoče po eni strani razumeti tako, da ta država članica dobe za vzgojo otrok ne prizna v konkretnem posameznem primeru, ali pa ta država na splošno v seznamu zavarovalnih dob za pokojninsko zavarovanje ne pozna dob za vzgojo otrok (sklepni predlogi generalnega pravobranilca N. Jääskinena, ECLI:EU:C:2012:114, točka 67).

[36] **VII. Prekinitev postopka:**

[37] [...] (ni prevedeno) [postopkovne navedbe]

[...] (ni navedeno) Dunaj, 13. oktobra 2020

[...] (ni prevedeno)